

pe 7.4.2017

Kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Kantelija: Jouni Luukkainen

puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]

Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI

045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Viranomainen, jonka menettelyä arvostelen: Opetushallitus.

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Opetushallitus antoi 4.5.2015 velvoittavana noudatettavan määräyksen 19/011/2015 aikuisten perusopetuksen järjestäjille laatia liitteenä olleen asiakirjan *Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015* mukaiset paikalliset opetussuunnitelmat käyttöön otettaviksi 1.8.2016 sanoen: ”Opetuksen järjestäjät eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.” Perusteet on laadittu soveltaen perusopetuslain 3 §:n 3 momenttia, jonka mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa, vaikka perusopetuslain 46 § *Muiden kuin oppivelvollisten opetus* sulkee 3 §:n 3 momentin pois sovellettavista säännöksistä.

Opetushallitus julkaisi 6.2.2017 kommentointia varten luonnoksen *Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2018* tavoitteenaan päättää perusteista keväällä 2017. Perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.1.2018. Perusteluonnos on laadittu soveltaen perusopetuslain 3 §:n 3 momenttia, vaikka 1.1.2018 voimaan tulevalla lailla 1507/2016 muutettu perusopetuslain 46 § *Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetus* uudistaa 3 §:n 3 momentin sovellettavista säännöksistä pois sulkemisen.

Sovellettavien säännösten luettelosta piittaamattomuus on laajempaakin.

Täydennän kanteluani täsmennyksellä uusien aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden osuudesta perusteista päättämisen jälkeen.

Asian kuvaus. Perusopetuslain (628/1998) alkuperäisessä muodossaan voimassa olevan 46 §:n 1 momentin ensimmäinen virke sanoo seuraavaa: ”Muille kuin oppivelvollisille annettavasta perusopetuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10–15, 18–22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40–44 §:ssä säädetään.” Lailla 1507/2016 muutetussa 46 §:ssä vastaava kuuluu seuraavasti: ”Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12–15, 18–22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40–44 §:ssä säädetään.” Pois jätetty 11 § on katettu 46 §:n 4 ja 5 momenteissa. Jatkossa käytän yksinkertaista puhetaapaa sovellettavien säännösten luettelosta. Luettelon 13 §:ää on täsmennetty

seuraavasti: ”Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa.” Sekä voimassa olevassa että voimaan tulevassa 46 §:ssä on lisäksi lähemmin tarkasteltu eräitä muita perusopetuslain pykäläitä kuin luettelossa mainittuja.

a) Kodin ja koulun yhteistyö. Voimassa oleva perusteasiakirja [vastavasti uuden perusteasiakirjan luonnos] sanoo luvussa 1.2 *Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet* (s. 9 [s. 7]) seuraavaa: ”On tärkeää, että alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön ja koulun [oppilaitoksen] toiminnan suunnitteluun, erityisesti toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämisessä.”

Tässä on siis sovellettu perusopetuslain seuraavassa alkuperäisessä muodossaan edelleen voimassa olevaa 3 §:n 3 momenttia: ”Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.” Tarkemmin sanoen on kai sovellettu perusopetuslain 14 §:ään lailla 477/2003 lisättyä säännöstä, että Opetushallitus päättää opetussuunnitelman perusteissa kodin ja koulun yhteistyön keskeisistä periaatteista. Kuitenkin 3 §:n 3 momentti on nimenomaisesti suljettu pois sekä voimassa olevasta että voimaan tulevasta sovellettavien säännösten luettelosta. Täten mainitsemani 14 §:n säännöstä ei tule soveltaa muille kuin oppivelvollisille/oppivelvollisuusiän ylittäneille annettavaan perusopetukseen.

Opetushallituksen ajaksi 6.–28.2.2017 perusteluonnoksesta järjestämässä verkkokyselyssä ihmettelin 20.2.2017, onko vika lainsäädännössä vai luonnoksessa.

b) Kasvatuskeskustelu. Perusopetuslakiin lailla 1267/2013 lisätty 35 a § *Kasvatuskeskustelu* on suljettu pois sovellettavien säännösten luettelosta.

Kuitenkin voimassa oleva perusteasiakirja viittaa 35 a §:ään lakiviitteessä 36 ja käsittelee kasvatuskeskusteluja luvussa 5.4 *Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö*. Toisaalta uuden perusteasiakirjan luonnoksessa kasvatuskeskustelut esiintyvät vain yhtenä monista sanoista luvun 5 otsikossa, siis aiheetta. Vaadin sanan koko oikeudetonta käyttöä poistettavaksi verkkokommentissani 20.2.2017. On toki mahdollista, että Opetushallitus palauttaa ohjeistuksen kasvatuskeskusteluista lopulliseen perusteasiakirjaan, mutta silloin ohjeistuksen ohittaminen luonnoksessa kertoisi Opetushallituksen epäroinnista 35 a §:n soveltamisen suhteen.

Olettaen, että uudesta perusteasiakirjasta jätetään kasvatuskeskustelut pois, joko voimassa oleva tai voimaan tuleva perusteasiakirja on joka tapauksessa lain vastainen 35 a §:n osalta, sillä jommankumman, pykälän soveltamisen tai sen soveltamatta jättämisen, täytyy olla lain mukaista ja toisen lain vastaista.

Miksi kuvaamani toiminta on mielestäni virheellistä? Opetushallituksen olisi pitänyt ja pitäisi tyytyä noudattamaan lakia ja siksi olla sovel-

tamatta 3 §:n 3 momenttia sekä 35 a §:ää. Tai muuten Opetushallituksen olisi pitänyt lausunnoissaan korottaa äänensä ja selittää, että se on ristiriitaisessa tilanteessa ja että siksi opetus- ja kulttuuriministeriön olisi tullut ja tulisi ryhtyä toimiin 46 §:n ensimmäisen virkkeen sovellettavien säännösten luettelon täydentämiseksi.

Sillä siitä pohjimmiltaan on kysymys.

Sovellettavien säännösten luettelo on laissa 477/2003 ollut lisättävä 3 §:n 3 momentti (eli tällöin koko 3 §), jos olisi haluttu, kuten ymmärtääkseni olisi kyllä haluttu, että samaisella lailla muutetun 14 §:n nojalla myös muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa olisi ollut määrättävä kodin ja koulun yhteistyöstä.

Sovellettavien säännösten luettelo on lain 1267/2013 yhteydessä pitänyt jättää lisäämättä 35 a § ja vaikka samalla mainita tästä pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 66/2013 vp, s. 45), jotka viitatessaan jälkiistuntoihin antoivat ymmärtää, että 35 a §:n oli ajateltu koskevan vain oppivelvollisten opetusta. Kun ensin lailla 477/2003 olisi luetteloon lisätty 3 §:n 3 momentti ja sitten olisi jätetty lisäämättä 35 a §, niin olisi ollut selvää Opetushallituksellekin, että 35 a §:ää ei sovelleta 46 §:n yhteydessä.

Toivon oikeusasiamiehen tekävän seuraavaa: Opetushallitukselle on kerrottava olevan virheellistä soveltaa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa perusopetuslain säännöksiä, joita nimenomaan ei säädetä sovellettaviksi perusopetuslain 46 §:ssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle on kerrottava, että sen olisi syytä ryhtyä toimiin perusopetuslain lailla 1507/2016 muutetun 46 §:n täydentämiseksi niin, että sovellettavien säännösten luettelo pykälän ensimmäisessä virkkeessä olisi lainsäädännön yksiselitteisyyden tähden kattava ja että näin uudestaan muutettu 46 § tulisi voimaan 1.1.2018.

Tätä 46 §:n teknistä muuttamista varten olisi aihetta vertailla perusopetuslakia lukiolakiin (toisaalta nuorille ja toisaalta aikuisille suunnatun lukiokoulutuksen osalta) sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin käyttäen välineenä ja tavoitteena yhdenmukaisuutta. Esimerkiksi kasvatuskeskusteluista ei näissä kahdessa muussa laissa säädetä.

Tässä vertailussa olisi samalla verrattava myös sitä, miten alaikäisen opiskelijan päätösvalta suhtautuu hänen huoltajansa päätösvaltaan näissä kolmessa eri laissa, ja jälleen olisi pyrittävä yhdenmukaisuuteen 46 §:n muuttamisessa.

Täsmälleen sanoen 46 §:ää olisi täydennettävä opiskelijain yhdenvertaisuuden tähden siten, että myös oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksessa opiskelija käyttää itse puhevaltaa opiskelunsa suhteen huoltajansa sijasta, aivan kuten on asian laita lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskou-

lutuksessa. Erityisestä tällöin uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusta koskevat valintapäätökset tekisi opiskelija itse, kuten nämä valintapäätökset tekevät lukiokoulutuksessa sen vuotta nuorempina aloittavat opiskelijat.

Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen merkitys on kasvanut ja kasvaa turvapaikan saaneiden ja muiden maahanmuuttajien tähden. Siksi juuri perusopetuslain 46 § muutettiin tarvittavaksi opetuksen rakenteiden uudistamiseksi. Mutta nyt olisi 46 § vielä uudistettava, paitsi mainitsemistani välttämättömistä teknisistä syistä, myös sisällöllisistä syistä eri koulutusmuotojen nuorten opiskelijain keskinäisen yhdenvertaisuuden vuoksi sekä uskonnonvapauden edistämisen tähden.

Olen itse yhdistyksemme Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n nimissä tällä samalla kanteluni päivämäärällä laatinut valmiiksi perustellun esityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden. Esityksemme on liitteenä.

Toivon oikeusasiamiehen asettuvan tukemaan esitystämme.

Allekirjoitus (kynästä): Matematiikan dosentti Jouni Luukkainen

Liite: ”Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n esitys oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetusta koskevan perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden” 7.4.2017 (Jouni Luukkaisen kirje sähköpostitse opetus- ja kulttuuriministeriölle)

Lähetetty liitteen kera sähköpostitse:

oikeusasiamiehelle (oikeusasiamies@eduskunta.fi)

ja tiedoksi sekä Opetushallitukselle (kirjaamo@oph.fi)

että opetus- ja kulttuuriministeriölle (kirjaamo@minedu.fi)